

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин



Розробник: Тетяна КУЗЬМЕНКО, к.соц.н., доц., доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин.

ЗАТВЕРДЖЕНО

зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин Олег МАЗУРИК (прізвище та ініціали)

Протокол № 12 від «29» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проблеми сучасної сім'ї: український та світовий контекст

для студентів

галузь знань 05 - соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 – соціологія
освітній рівень магістр
освітня програма «Прикладна соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол № 7 від «31» серпня 2024 року

Голова науково - методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСКА

Форма навчання	заочна
Навчальний рік	2024/2025
Семестр	2,3
Кількість кредитів ECTS	4 (2/2)
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: к.соц.н., доц. Тетяна КУЗЬМЕНКО

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2024

1. Мета дисципліни – оволодіння знаннями, вмінням аналізувати та пропонувати практичне вирішення проблеми сучасної сім'ї в Україні та світі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні поняття щодо сім'ї як соціального інституту та соціальної групи.

2. *Вміти* оперувати поняттєво-категоріальним апаратом соціології сім'ї, аналізувати та порівнювати соціальні явища та процеси, обґрунтовувати висновки.

3. *Володіти елементарними навичками* самостійного пошуку та критичного опрацювання теоретичних та емпіричних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: навчальна дисципліна ВК. 1.5 «Проблеми сучасної сім'ї: український та світовий контекст» є складовою освітньої програми «Прикладна соціологія» та відноситься до дисциплін вибіркового блоку «Гендерні дослідження». Предметом дисципліни є соціальні проблеми сім'ї в сучасному суспільстві в українському та світовому контексті, теоретично-методичні засади їх дослідження.

4. Завдання дисципліни: формування розуміння проблем сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи, перспектив розвитку шлюбно-сімейних відносин сучасної сім'ї, формування навичок аналізувати причини виникнення проблем та їх наслідки, здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем сім'ї, обґрунтовувати способи їх врегулювання, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.

Це спрямовано на формування **компетентностей**:

- СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси,
- СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми, методи і технології викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	знати			
1.1	Сутність, поняття, ознаки сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи. Функції. Дисфункції. Структуру та типи шлюбно-сімейних відносин в сучасному суспільстві. Нові форми шлюбно-сімейних відносин.	лекції, практичні заняття, завдання з самостійної роботи	усна відповідь, творче завдання, самостійна робота, контрольна робота	20
1.2	Проблеми сучасної сім'ї. Чинники успішності шлюбно-сімейних відносин. Види та причини домашнього насильства та його наслідки. Сучасні проблеми батьківства та дитинства.	лекції, практичні заняття, завдання з самостійної роботи	усна відповідь, творче завдання, самостійна робота, контрольна робота	20
	вміти			
2.1	Аналізувати соціальні зміни, прояви соціокультурного розмаїття, причини і наслідки соціальних проблем сім'ї, що відбуваються у шлюбно-сімейних відносинах в Україні та світі, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології	лекції, практичні заняття, завдання з самостійної роботи	усна відповідь, творче завдання, самостійна робота, контрольна робота	20
	комунікація			
3.1.	Демонструвати навички взаємодії та командної роботи під час виконання навчальних завдань	лекції, практичні заняття, завдання з самостійної роботи	усна відповідь, творче завдання, самостійна робота, контрольна робота	20
	автономність та відповідальність			
4.1	Здійснювати самостійний пошук, діагностику та інтерпретацію проблем сучасної сім'ї в Україні та світі, аналізувати причини їхнього виникнення та наслідки	лекції, практичні заняття, завдання з самостійної роботи	усна відповідь, творче завдання, самостійна робота, контрольна робота	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)					
	1.1	1.2	2.1	3.1	4.1	
Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології (ПР01)	+	+	+		+	
Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки (ПР02)	+	+		+	+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

	Min.	Max.
Усна відповідь (РН1.1., РН1.2., РН2.1., РН.3.1., РН.4.1.)	9	15
Творче завдання (РН1.1., РН1.2., РН2.1., РН.3.1., РН.4.1.)	18	30
Самостійна робота (РН1.1., РН1.2., РН2.1., РН.3.1., РН.4.1.)	9	15
Контрольна робота (РН1.1., РН1.2., РН2.1., РН.3.1., РН.4.1.)	24	40
Разом	60 балів	100 балів

- підсумкове оцінювання у формі заліку:

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 60 балів* для одержання заліку обов'язково *написати КР та виконати творче завдання.*

7.2 Організація оцінювання:

1. Усна відповідь – теми 1-2.
2. Творче завдання – теми 1-2.
3. Самостійна робота – теми 1-2.
4. Контрольна робота – після теми 2.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна робота
	Семестр 2			
1.	Сутність, поняття, ознаки сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи. Функції. Дисфункції. Структура та типи шлюбно-сімейних відносин в сучасному суспільстві. Нові форми шлюбно-сімейних відносин	2	2	56
	Семестр 3			
2.	Проблеми сучасної сім'ї. Чинники успішності шлюбно-сімейних відносин. Види та причини домашнього насильства та його наслідки. Сучасні проблеми батьківства та дитинства.	2	2	56
Всього		4	4	112

Семестр 2

Загальний обсяг **60 год.** в тому числі:

Лекції – **2 год.**

Практичні заняття – **2 год.**

Самостійна робота – **56 год.**

Семестр 3

Загальний обсяг **60 год.** в тому числі:

Лекції – **2 год.**

Практичні заняття – **2 год.**

Самостійна робота – **56 год.**

Всього

Загальний обсяг **120 год.** в тому числі:

Лекції – **4 год.**

Практичні заняття – **4 год.**

Самостійна робота – **112 год.**

9. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Аксьонова С.Ю. Особливості народжуваності та шлюбності у столицях східноєвропейських країн / С. Ю. Аксьонова, Л. І. Слюсар // Демографія та соціальна економіка. - 2020. - № 3. - С. 37-58. <http://surl.li/efjyix>
2. Балакірева О.М., Дмитрук Д.А. Вплив пандемії COVID-19 на якість життя українців // Український соціум. - 2021, N3 (78). – С. 132–151. <http://surl.li/jpwlwb>
3. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами “Європейського соціального дослідження” 2005–2007– 2009-2011. – К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – 119 с.

4. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: нариси про демографічний стан країни у перше тридцятиріччя незалежності Київ, Науково-виробниче підприємство «Видавництво "Наукова думка" НАН України», 2023 <http://surl.li/gbxbhi>
5. Слюсар Л.І. Шлюб в Україні у демографічному вимірі: історія і сучасність / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. — Київ, 2021. — 180 с. ISBN 978-966-02-9681-7
6. Соціологія сім'ї: конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. І. Сім'я як соціальний інститут / Н.О. Ляшенко, Н.М. Семке. — Харків, 2018. — 96 с. <https://cutt.ly/7PQVucF>
7. Становище сімей в Україні (за підсумками 2010-2013 років): Щорічна державна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище сімей та стан реалізації державної сімейної політики <https://cutt.ly/0PWIRg0>
8. Сучасна українська сім'я: феміністичний погляд. 28 березня 2020 року // <http://surl.li/uvnvvu>

Додаткова:

1. Афанасьєва Ю.В. Чинники дисфункції сучасної української сім'ї як об'єкта державної демографічної політики / Ю.В. Афанасьєва // Актуальні проблеми державного управління. — 2014. — № 1(45). — С. 309-315.
2. Бідність та нерівні можливості дітей в Україні/ [Черенько Л.М., Полякова С.В., Реут А.Г. та ін.]; за ред. Е.М.Лібанової. — К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2021 <http://surl.li/wtuatm>
3. Інформаційні матеріали «Сімейні цінності української молоді» Підготовлено у рамках реалізації науково-дослідної роботи «Формування готовності молоді до сімейного життя як складова молодіжної роботи» <https://cutt.ly/rPWymTI>
4. Кравченко Т. В. Сучасна сім'я у фокусі наукових досліджень // Український соціум. - 2006, 2(13): 43-48 <https://cutt.ly/dPQ5Eco>
5. Кришталь Г. Сімейна політика в ЄС — приклад Польщі [Електрон. ресурс] / Г. Кришталь. — Режим доступу: <http://do.gendocs.ru/docs/index - 29699.html>
6. Курило І. О. Емансипаційні цінності та дитородна поведінка в контексті демографічної модернізації (на матеріалах останньої хвилі Світового дослідження цінностей (2017—2020)) // Демографія та соціальна економіка. — 2021. - №2(44). — С. 37-55. <https://cutt.ly/gX3g5Bq>
7. Курило І. О. Соціально-демографічні аспекти становища жінок в Україні в світлі Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм їх дискримінації (CEDAW) / І. О. Курило, С. Ю. Аксьонова, Л. І. Слюсар // Український соціум. - 2020. - № 3. - С. 104-123. - Режим доступу: <http://surl.li/bpwdei>
8. Куришко Д., Джоу Я. Кохання на іншому боці землі: як китайці одружуються з українками // BBC News, Київ-Гонконг 14 лютого 2019 <http://surl.li/cumrrt>
9. Ліпич Л. Сім'я та сімейні цінності в умовах трансформації традиційних соціальних інститутів // Релігія і свобода. — 2021. — С. 14-27. <https://uars.info/prints/rs/21/5.pdf>
10. Малиновська, О., Мальцева, К. (2021). Соціально-економічний статус батьків у дитинстві індивіда та установки індивіда в дорослому віці // Соціологія: теорія, методи, маркетинг 2021. — № 1 - С. 106-126 <https://cutt.ly/kPQ5uVi>
11. Медіна Т. Незареєстрований шлюб як форма сучасних сімейно-шлюбних відносин // Нова парадигма 2016. - № 130. — С. 62-74 <https://cutt.ly/7PWwqR3>

12. Молодь України — 2017 / Результати соціологічного дослідження — Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. — 72 с. <https://cutt.ly/SPWr0gX>
13. Римаренко І. В. Зміна шлюбно-сімейних відносин в Україні // Науковий огляд. - 2019. - Т. 6. - № 59. - С. 28-44. <https://cutt.ly/kPWu3x1>
14. Слюсар Л. І. Специфіка батьківства у сім'ях різних типів: проблеми, ризики та шляхи їх мінімізації / Л.І. Слюсар // Демографія та соціальна економіка. — 2017. - №3. — С. 24-36.
15. Слюсар Л.І. Позашлюбна народжуваність в Україні: сучасні особливості в контексті європейського демографічного розвитку / Л.І. Слюсар // Демографія і соціальна економіка. — 2018. - №3 (34). — С. 26-38.
16. Слюсар, Л. (2023). УКРАЇНСЬКА РОДИНА В УМОВАХ ВІЙНИ. *Демографія та соціальна економіка*, 52 (2), 3–20. <http://surl.li/naamjn>
17. Сукмановська Л.М. Історичні аспекти виникнення проблеми домашнього насильства / Л.М. Сукмановська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. - 2016. - Випуск 3. - С. 272-281. <http://surl.li/rehkcob>
18. Уайлдсміт Е., Менлов Дж., Джекіл С., Мур К.А. та Мінсіелі Л. (2012). Підліток, що народжує дітей, серед молоді, народженої матерями-підлітками. *Молодь і суспільство*, 44 (2), 258–283. <http://surl.li/mcssaa>
19. Furstenberg F. F. (2019). Family Change in Global Perspective: How and Why Family Systems Change. *Family relations*, 68(3), 326–341. <http://surl.li/ollpzz>
20. Growing share of childless adults in U.S. don't expect to ever have children <http://surl.li/hidlnf>
21. Kim, K., Fingerman, K. L., Birditt, K. S., & Zarit, S. H. (2016). Capturing Between- and Within-Family Differences in Parental Support to Adult Children: A Typology Approach. *The journals of gerontology. Series B, Psychological sciences and social sciences*, 71(6), 1034–1045. <http://surl.li/qavqoi>
22. Mullan, K., & Chatzitheochari, S. (2019). Changing Times Together? A Time-Diary Analysis of Family Time in the Digital Age in the United Kingdom. *Journal of marriage and the family*, 81(4), 795–811. <http://surl.li/dzsnwc>
23. Social Problems. Continuity and Change <http://surl.li/tvvtb>
24. Sociology, 9th Edition Anthony Giddens, Philip W. Sutton <http://surl.li/ttrwom>
25. World's population is projected to nearly stop growing by the end of the century <https://cutt.ly/WPQ0zgJ>
26. Parental Childrearing Attitudes as Correlates of Father Involvement During Infancy Bridget M Gaertner, Tracy L Spinrad, Nancy Eisenberg, Karissa A Greving <http://surl.li/rxgbaf>
27. WHY ARE MARRIED WOMEN WORKING SO MUCH? Published online by Cambridge University Press: 24 March 2015 Larry E. Jones, Rodolfo E. Manuelli and Ellen R. McGrattan <http://surl.li/eajwce>
28. Facilitation and Interference from Partners During the Transition to Parenthood: A Co-Occurrence Analysis of Themes Emerging Over Time within and Between Romantic Partners Roi Estlein, Jennifer Theiss, Hannah Jones, Deborah Yoon & Kirsten Weber <http://surl.li/opkurz>

10. Додаткові ресурси

- НДЦ "Інститут соціально-правових та політичних досліджень імені Олександра Яременка" <http://dismp.gov.ua/>
- Інститут соціології Національної академії наук України <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
- The European Social Survey (the ESS) <https://www.europeansocialsurvey.org/>
- Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) <http://www.kiis.com.ua/>
- Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка <http://www.uisr.org.ua/>
- Центр ім. О. Разумкова <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
- Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS <http://www.socis.kiev.ua/>